

İmparator Tiberios Konstantinos Döneminde Balkanlarda Doğu Roma- Avar İlişkileri (572- 582)

Eastern Roman and Avar Relations in the Balkans During the Reign of Emperor Tiberius II Constantine (572- 582)

Metin Uslu¹ , Gülseren Azar Nasırabadi²

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Metin Uslu (Yüksek Lisans Öğrencisi),
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Ortaçağ Tarihi Programı, İstanbul, Türkiye.
E-posta: metinusu51@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4797-2857

Gülseren Azar Nasırabadi (Doç. Dr.),
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi,
Fen- Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
İstanbul, Türkiye.
E-posta: gulserenceceli@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2576-7593

Başvuru/Submitted: 24.12.2022
Revizyon Talebi/Revision Requested:
25.01.2023
Son Revizyon/Last Revision Received:
13.02.2023
Kabul/Accepted: 12.03.2023

Atif/Citation: Uslu, Metin, Azar Nasırabadi,
Gülseren, "İmparator Tiberios Konstantinos
Döneminde Balkanlarda Doğu Roma- Avar
İlişkileri (572- 582)", *Güneydoğu Avrupa
Araştırmaları Dergisi*, 38 (2022), s. 1-15
<https://doi.org/10.26650/gaad.1223790>

öz

Bu çalışma, İmparator Tiberios Konstantinos döneminde Doğu Roma/ Bizans İmparatorluğu'nun Balkanlarda Avarlarla ve Slavlarla olan ilişkilerini kapsamaktadır. Dönemin tarihi kaynakları ve araştırma eserlere göre hazırlanmıştır. Çalışmanın içeriğinde, Iustinianos'un son döneminde Avarların imparatorlukla ilk teması ve sonrasında II. Iustinos'un hükümdarlığında Avarların bölgedeki durumu bulunmaktadır. Sonrasında Tiberios Konstantinos'un hem imparator olarak taçlandırılmadan önce hem de imparatorluğu sırasında Avarlarla ilişkisi, bu sırada Slav istilasının başlaması, bütün bölgeyi etkilemesi, imparatorluğun buna karşı tepkisi ve son olarak önemli bir Doğu Roma kenti olan Sirmium'un Avarlar tarafından kuşatılması ve 582 yılında ele geçirilmesi yer almaktadır. Bu başlıklardan dolayı, bu çalışmanın tarih aralığı Tiberios Konstantinos'un imparator olmadan önce Avarlarla ilişkisinin başladığı 572 yılından, imparator olarak öldüğü 582 yılına kadardır. Bu tarihsel gelişmeler zinciri, Balkanlar için dönüm noktası olabilecek bir dönemde gerçekleşmiştir. İmparator Tiberios Konstantinos'un politikası ve Avarların ünlü lideri Bayan Kağan'ın faaliyetleri açısından da önemlidir. İmparatorun uygulamaları ilk başta faydalı olmuş ilk defa ancak sonrasında yetersiz kalmış ve kayıplarla sonuçlanmıştır. İlk defa bu dönemde başlayan Slavların kapsamlı istilasına karşı çözüm bulabilmiştir. Ancak daha sonra Avarların baskısının artmasına engel olamamıştır. Böylece imparatorluğun Tuna nehri sınır hattı bozulmuştur. Bu dönemden sonra Avarlar Güneydoğu Avrupa'da büyük bir güç haline gelirken, imparatorluk için Balkanlarda zorlu bir süreç başlamıştır. Bu durum sadece VI. yüzyıl için değil sonraki yüzyıl için de geçerlidir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Roma, Bizans, Avar, Slav, Tiberios Konstantinos

ABSTRACT

This study concerns the relations the Eastern Roman/Byzantine Empire had with the Avars and Slavs in the Balkans during the reign of Emperor Tiberius II Constantine and has been prepared according to the historical sources of this period as well as researchers' works. The content of the study first

presents the Avars' first contact with the empire during the end of Justinian I's reign and then presents the state of the Avars in the region during the reign of Emperor Justin II. The study then goes on to address Tiberius II Constantine's relationship with the Avars both before he was crowned emperor and during his reign, the beginning of the Slavic invasion, its effects on the whole region, and the empire's reaction to this, finishing with the Avars' siege of Sirmium, an important Eastern Roman city, by the Avars and eventual capture in 582 AD. Based on the titles, the study will range in date from 572 AD when Tiberius II Constantine began his relationship with the Avars prior to becoming emperor up to 582 AD when he died as emperor. The chain of historical developments took place at a time that marked a turning point for the Balkans and was also important regarding Emperor Tiberius II Constantine's policies, as well as the activities of Bayan Khagan, the famous Avar leader. The emperor's practices were beneficial at first, but later became inadequate and resulted in losses. While he had been able to find a solution to the extensive invasion of the Slavs, which began for the first time during his reign, he was unable to prevent the Avars from increasing their pressure. Thus, the border of the empire along the Danube River deteriorated. Afterward, a difficult process began for the empire in the Balkans, while the Avars would go on to become a great power in Southeastern Europe. This applied not only to the 6th century AD but also to the 7th.

Keywords: Eastern Roman, Byzantine, Avars, Slavs, Tiberius II Constantine

EXTENDED ABSTRACT

When the illustrious Emperor Justinian died in 565 AD, a new era began in the Eastern Roman Empire that would come to be known as the Byzantine Empire and involved various historical cases. Of course, this was also valid for the Balkans region, which had been under imperial rule for many years. In particular, the arrival of the Avars in the Balkans to the north of the Danube River, their strengthened position there, and the actions Slavs took are seen as remarkable developments in the second half of the 6th century AD.

According to historical sources, the first contact between Eastern Romans and the Avars took place in the last years of Emperor Justinian I. The emperor had applied policies such as partnership or tribute payments to the Avars. But after Justinian I, Justin II ascended the throne and rejected these policies. In addition, the Avars had dominated many tribes, destroyed the Gepids, and caused the Lombards to move toward Italy. Justin II adopted an uncompromising method while the Avars were establishing their authority in regions of Southeastern Europe. Thus, the Avars and some tribes under their rule started to attack, to which the empire reacted and subsequently made a treaty. Although this treaty provided peace in the Balkans and its frontiers for a while, it caused the empire's alliance with the Göktürks against the Sassanians to break down. Nevertheless, the treaty was requisite for the presence and security of the empire. The prominent figure in providing peace was Tiberius II, who was commander of Justin II. Tiberius II had personally contacted the Avars, both through fighting and negotiating.

After these developments, the commander Tiberius II Constantine came to rule the Eastern Roman Empire in 574 AD as Caesar and then in 578 AD as Augustus. The relations between the Avars and the empire increased and intensified during his reign. Contrary to the policy of his predecessor, Tiberius II contemplated using diplomacy as a Byzantine tradition due to his experiences with the Avars. However, the extensive invasion of the Slavs and the

beginning of their settlements in the Balkans also had occurred for the first time during this period. This was an important event in a historical context. Large crowds had entered the Balkans, started invading the entire region including Thrace and setting up new settlements, and also devastated Greece. The Empire could not sufficiently respond to this invasion due to other problems the empire was experiencing, such as the Sassanian wars in the east and a lack of military forces. Therefore, Emperor Tiberius II Constantine asked the famous leader of the Avars, Bayan Khagan, for help. Khagan accepted and organized attacks on Slavic tribes, entering the territory of the empire. This seems to have been the right method for the empire and was successful. The Slavs had been defeated, and the Avars had acted as allies in this situation.

Despite its convenient appearance, Tiberius II Constantine's policy did not last long, for the Avars were demanding Sirmium again. This city was an important center for empire due to it being located at the intersection of the Danube and Sava rivers and having been an outpost over the Balkans for a long time. For the Avars, Sirmium was an important target that functioned as a gateway to the lands south of the Danube River. The Gepids had captured this city while it belonged to the Eastern Romans. Afterward when the Avars had eliminated the entire Gepid Kingdom, Eastern Romans recaptured the city. Thus, the Avars claimed that they should have Sirmium and sent envoys to the emperor to take the city without a fight. The emperor met with them twice but could not achieve a successful outcome, as the Avars' demands were unacceptable to him. At the same time, he commanded to prepare for war. There were not enough soldiers in the Balkans. As a result, he wanted to form an alliance with the Lombards. However, this plan failed before it even started.

While Emperor Tiberius II Constantine was dealing with these conjunctures, the Avars laid siege to Sirmium. Much time passed, and inconclusive battles had also been started, but the empire remained unable to succeed in this war. Once famine began in the city and the people fell into difficult situations, the emperor was forced to make peace with the Avars. The terms of the treaty involved the evacuation of the inhabitants, tribute being paid by the empire, and the city being surrendered to the Avars. This took place in 582 AD, shortly before the death of Tiberius II Constantine. In the years that followed, the Avar threat would increase alongside the Slav problems, and Eastern Roman authority would decline in the Balkans. The status of the Avars in the Balkans and their activities toward the empire were also observed during the reigns of the Emperors Maurice, Phocas, and Heraclius.

Giriş

Uzun ömürlü bir uygarlık olan ve Bizans ismi ile de bilinen Doğu Roma İmparatorluğu, VI. yüzyılda önemli gelişmeler ve değişimler yaşamıştır. Bunların mimarı ve dönemin en ünlü ismi İmparator I. Iustinianos'tur (527- 565). Özellikle batıya doğru uygulanan genişleme politikası ve bunun getirdiği savaşlar, mimari ve ticari atılım, hukuk çalışmalarının yanında doğal afetler ve salgınlarla da anılan dönemde imparatorluk Akdeniz'in neredeyse tamamına hâkim vaziyete gelmiştir¹. Onun 565 yılında ölümünden sonra bu yüzyılda yeni bir evre başlamıştır. II. Iustinos 565- 578 yıllarında hüküm sürmüş, 574 yılında hastalanınca Tiberios Konstantinos yönetime ortak olmuştur. O ise, 582 yılına kadar tahta kalmış yerine Mavrikios (582- 602) geçmiştir. Bu üç imparator döneminde doğu sınırındaki savaş, ekonomik sosyal ve dini sorunlar, genişleyen toprakların idaresi ve savunması gibi konular ön plana çıkmıştır. Ayrıca bu yeni evrede, imparatorluğu meşgul eden konulardan biri de Tuna Nehri sınırındaki kavimler ve Balkanların güvenliği olmuştur. Buradaki gelişmeler imparatorluğu her zaman etkilemiştir. İmparatorluk için büyük bir kaynak olan Balkanlar, birçok defa istilaya maruz kalmış, başkentini güvenliği dahil olmak üzere büyük bir stratejik konuma ulaştırmıştır².

VI. yüzyılın ikinci yarısında, İmparator I. Iustinianos döneminde imparatorlukla temasa geçen ve Türk kavmi olarak bilinen Avarlar, bu dönemde devleti en çok uğraştıran dış güçler arasında yer almıştır. Avarların kim olduğu, nereden ve nasıl ortaya çıktıkları hakkında bazı görüşler vardır. Bunlara göre daha önce Orta Asya'da buldukları Göktürklerin baskısı gibi nedenlerle batıya yöneldikleri düşünülmektedir. Öte yandan batıya göç eden kitlenin aslında "Sahte Avarlar" olduğu da iddia edilmektedir. Kuzey Kafkasya ve Karadeniz'in kuzeyinden

- 1 Iustinianos dönemi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Arnold Hugh Martin Jones, *Later Roman Empire- 284- 602*, Basil Blackwell, Oxford 1964, s. 266- 302; James Allan Stewart Evans, *The Age of Justinian- The Circumstances of Imperial Power*, Routledge, London 2000, s. 11- 263; Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015, s. 63- 72; Stephen Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi- M.S. 284-641*, çev. Turhan Kaçar, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2016, 188- 221, 553- 593; Peter Brown, *Geç Antikçağ Dünyası*, çev. Turhan Kaçar, Alfa Yayınları, İstanbul 2017, s. 174- 185; Birsal Küçüksipahioğlu, "Bizans İmparatoru Iustinianos Döneminde (527-565) İstanbul", Tarih İçinde İstanbul Uluslararası Sempozyumu, 11-17 Aralık 2010, Bildiriler, İstanbul 2011, s. 157-167; Walter Emil Kaegi, Alexander Kazhdan, Anthony Cutler, "Justinian I", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, II, 1083- 1084; Işın Demirkent, "Bizans", *TDV İslam Ansiklopedisi*, VI, 232.
- 2 Balkanlar bölgesi ve buradaki imparatorluk hakimiyeti hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: John Van Antwerp Fine Jr, *Early Medieval Balkans- A Critical Survey from the Sixth to the Late Twelfth Century*, University of Michigan Press, Ann Arbor 1991, s. 1- 5, 9- 24; John Haldon, *Bizans Tarihi Atlası*, çev. Ali Özdamar, Alfa Tarih Yayınları, İstanbul 2017, s. 16- 17, 25, 29- 30; Cyril Mango, *Bizans- Yeni Roma İmparatorluğu*, çev. Gül Çağalı Güven, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2018, s. 28- 29; Işın Demirkent, "14. Yüzyıla kadar Balkanlarda Bizans Hakimiyeti", *Bizans Tarihi Yazıları*, Dünya Yayınları, (İstanbul 2005), s. 18; Birsal Küçüksipahioğlu, "Ankhalos Savaşı'nın Sonuna Kadar Bizans-Bulgar İlişkileri", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, XIV, (İstanbul 2009), s. 210- 215.

Macaristan bölgesine gelmişlerdir³. Böylece VI. yüzyılın ikinci yarısında imparatorluğun Balkanlar sınırına komşu olmaları ile birlikte iki devletin ilişkileri başlamıştır.

Bütün bunlara yanında, İmparator II. Iustinos'un komutanı olarak Doğu Roma- Avar ilişkilerine dahil olan ve sonrasında imparatorluğun başına geçen Tiberios Konstantinos'un döneminde de bu süreç devam etmiştir. Bu dönemde iki devletin ilişkilerini gösteren diplomatik görüşme, ittifak, istila, kuşatma ve savaş gibi tarihi bilgiler kadar hem Doğu Roma'nın hem de Avarların özelliklerini gösteren veriler de mevcuttur. Tiberios Konstantinos, döneminde bu bilgilerin yer almasından dolayı önemlidir. Ayrıca uyguladığı politika, imparatorluğun, Avarların ve onlarla birlikte Slavların durumu ile gerçekleşen tarihi gelişmeler açısından Balkanlardaki Doğu Roma- Avar ilişkilerinde dikkate değer bir kişi olarak öne çıkmaktadır.

Doğu Roma İmparatorluğu ile İlk Temas ve Sonrası

Doğu Roma İmparatorluğu ile Avarlar arasındaki ilk temas İmparator I. Iustinianos'un hükümdarlığının son yıllarında, 558 yılı civarında gerçekleşmişti. İmparatorluk başkentine gelen Avar elçi heyeti, imparator tarafından iyi bir şekilde karşılanmış ve bir anlaşma yapıldıktan sonra hediyeler eşliğinde yolcu edilmişlerdi. Hemen ardından anlaşma gereği Avarlar, Balkanlarda imparatorluğu zor durumda bırakan Bulgar ve Slav kavimlerini etkisiz hale getirdiler. Daha sonra imparatorla tekrar görüşerek yerleşmek amacıyla Balkanların kuzeyindeki Scythia Minor bölgesini talep ettiler. I. Iustinianos ise bunun yerine onlara Pannonia bölgesini önerdi fakat bu kabul edilmedi. Sonrasında ilişkiler kesilmiş gibi görünse de II. Iustinos'un 565 yılında *augustus* olarak tahta çıkmasından sonra Avar elçileri yıllık haraçlarını almak için tekrar geldiler ve yeni imparatorun huzuruna çıktılar. Fakat II. Iustinos onlara haraç vermemeyi reddetti; talep ve tehditlerine sert tepki gösterdi ve kaynakların bildirdiğine göre: *"Siz ölü köpekler Roma diyarını tehdit etmeye mi kalkışıyorsunuz? Sizin başınızı keseceğimi bilin!"* ve *"bizden en değerli hediyeyi, yani hayatlarınızı alarak ve Roma altını yerine hayatta kalmanızı sağlayacak bir dehşeti teslim alarak yola çıkın! Bizden haraç değil, sadece hizmetinize karşılık hediye alabilirsiniz."* gibi sözler söyleyerek elçileri kovdu⁴. Bu anlaşmazlık aslında bir savaş gerekçesiydi. Ancak ünlü hükümdarları Bayan Kağan önderliğinde Avarlar, farklı bir politika uygulamaya karar verdiler ve Doğu Roma ile savaşa girişmediler. Önce batıya yöneldiler; Frank Krallığı'nı mağlup ettiler ve barış anlaşması imzaladılar. Ardından Pannonia'ya hâkim olan Lombardlar ile ittifak kurdular ve Doğu Roma'nın sınır komşusu olan Gepid Krallığı'na saldırarak onu ortadan kaldırdılar. Bu gelişmelerden yararlanan Doğu Roma ise Gepidlerin ele

- 3 Avarlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Walter Pohl, *The Avars- A Steppe Empire in Central Europe 567- 822*, Cornell University Press, Ithaca 2018, s. 1- 6, 37; Georgios Kardaras, *Byzantium and The Avars 6th-9th Century AD: Political, Diplomatic and Cultural Relations*, Brill, Leiden-Boston 2018, s. 11- 19; Akdes Nimet Kurat, *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2019, s. 24- 25; John Bagnell Bury, *Barbarların Avrupa'yı İstilasını*, çev. İslam Kavas, Yusuf Akbaba, Kronik Yayınları, İstanbul 2020; Emil Heršak, "Avarlar: Etnik Yaradılış ve Tarihlerine Bir Bakış", *Türkler Ansiklopedisi*, II, 641- 643.
- 4 Ioannes Ephesi, *The Third Part of the Ecclesiastical History of John Bishop of Ephesus*, çev. R. Payne Smith, III, Oxford University Press, Oxford 1860, s. 429; Menandros Protiktör, *The History of Menander the Guardsman*, çev. Roger C. Blockley, Francis Cairns Publications, Liverpool 1985, s. 94- 95.

geçirdiği Sirmium (Sremska Mitrovica) kentini yeniden topraklarına kattı. Avarların güçlenmeleri ve elde ettikleri, bir süre sonra Lombardların İtalya'ya doğru yönelmelerine ve orada krallık kurmalarına neden oldu. Böylece Avarlar, kısa süre içerisinde imparatorluğun Balkanlar sınırındaki tek büyük güç haline geldiler⁵.

Bu gelişmelerden sonra, Avar Kağanlığı yönünü imparatorluğa çevirdi. Hedef olarak belirledikleri Sirmium kentine saldırı başlattılar. Saldırı sonrası Bayan Kağan kenti savunan Doğu Roma generali Bonus'a elçi gönderdi; ardından da iki liderin yüz yüze görüşmesi gerçekleşti. Bonus, tek başına karar veremeyeceğini, imparatorun talimat gelmeden onlara hiçbir şey vermeyeceğini ilettiler. Kağan ise bu duruma öfkelenerek hâkimiyet altına aldığı Kutrigurların imparatorluk topraklarına saldırılar yapmalarını sağladı. Aynı zamanda bizzat II. Iustinus ile görüşmek üzere Targites'i gönderdi. Avarlara verilen haraca ek olarak Avarlara tabii olan Kutrigurlara ve Utrigurlara da verilen haraç ve Sirmium kentinin teslim edilmesi elçi tarafından talep edildi. İmparator bunu kabul etmedi. Böylece iki devletin ilişkileri bozuldu ve savaş süreci başlamış oldu. Görüşmeler tamamlandıktan sonra imparator, Bonus'a savaşa hazırlanmasını emretti. Ayrıca güvenilir muhafız komutanı *comes excubitorum* Tiberios'u ordu komutanı olarak Avarlarla hem savaşması hem de görüşmesi için bölgeye gönderdi⁶.

Tiberios Konstantinos, Avarlar ve Slav İstilas

İmparatorun nasıl bir talimat aldığı ve neler yapması gerektiği tam olarak bilinmese de Tiberios, ilk olarak iletişim yolunu seçti. Avar lideri Bayan'ın tehditlerine rağmen, onun Apsikh önderliğindeki elçi heyeti ile görüşmeler yaptı ve uzlaşma sağladı. Tiberios'un ve Apsikh'in anlaşmasına göre imparatorluk Avarlara yerleşmeleri için toprak verecek, Avarların önde gelen liderleri ve boy beyleri de oğullarını imparatorluğa rehin olarak verecekti. Anlaşma, onaylanması için Tiberios tarafından imparator II. Iustinus'a bildirildi. Ancak imparator, boy beylerinin oğulları yerine bizzat Avar Kağanının oğullarının teslim alınmasını talep etti. Tiberios imparator ile aynı fikirde değildi. Çünkü eğer imparatorluk, beylerin oğullarını anlaşma gereği alırsa, Kağan'ın imparatorluk aleyhine hareket etmesi beyleri huzursuz edecekti. Evlatlarının can güvenliğini düşünerek ona itiraz edecek, gücünü sınırlandıracak bir denge oluşturacaklardı. Bununla birlikte Tiberios, Kağan'ın evlatlarından birini rehin vereceğini düşünmüyordu. Ancak İmparator II. Iustinus bu şartları yeterli bulmadı ve anlaşmayı istemedi⁷.

5 Avarların Iustinianus ve II. Iustinus ile temasları, bölgede güç kazanmaları ve ünlü liderleri Bayan Kagan hakkında detaylı bilgi için bkz: Ioannes, *History*, s. 428- 430; Menandros, *History*, s. 48- 53, 93- 97, 126- 131; John Bagnell Bury, *A History of the Later Roman Empire- From Arcadius to Irene*, Macmillan and Co, London 1889, s. 115- 116; Allen Leeper, "Germans, Avars and Slavs", *The Slavonic and East European Review*, XII/ 34, (1933), s. 123; Walter Emil Kaegi, Alexander Kazhdan, "Baian", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, I, 245; Jones, *Later Roman Empire*, s. 305; Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu*, s. 604; Kardaras, *Byzantium and The Avars*, s. 20- 29; Kurat, *Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri*, s. 27- 28; Herşak, "Avarlar", s. 644- 646.

6 Theophanes Homologetes, *The Chronicle of Theophanes Confessor-Byzantine and Near Eastern History AD 284- 813*, çev. Cyril Mango, Roger Scott, Clarendon Press, Oxford 1997, s. 365; Menandros, *History*, s. 132- 143; Wolf Liebeschuetz, *East and West in Late Antiquity*, Brill, Leiden 2015, s. 442; Pohl, *The Avars*, s. 75- 76; Kardaras, *Byzantium and The Avars*, s. 30- 32.

7 Menandros, *History*, s. 148- 149; Pohl, *The Avars*, s. 76- 77; Kardaras, *Byzantium and The Avars*, s. 32- 33;

Barış görüşmelerinin bu şekilde sona ermesinin ardından, Avar birlikleri sınırı geçerek imparatorluk topraklarına girdiler. Tiberios onlara müdahale etmek için harekete geçti ve Doğu Roma ordusu ile Avar ordusu arasında bir savaş yaşandı. Dönemin kaynaklarında bu savaş farklı şekillerde tasvir edilmiştir. VI. yüzyıl yazarlarından Biclario'lu Ioannes'in kroniğine göre Tiberios, Trakya'da yapılan bu savaştan zaferle ayrılmıştır⁸. Dönemin önemli tarihçisi Menandros Protiktor'un eserinde ise bu savaşta Avarlar karşısında başarı sağlayamamış ve böylece savaşı kaybetmiş ve en sonunda büyük kayıplar vermeden olsa gerek, geri çekilmek zorunda kalmış, Bayan Kağan gönderdiği elçi ile ona: "Neden diye soruyorum, bu kadar düşük sayılarla Avarlar ve İskitlere karşı savaşa girmeye cesaret ettin? İskitlerin yenilmesinin imkânsız olduğunu okuyabileceğiniz ve öğrenebileceğiniz yazılar ve kayıtlar yok mu?" sorularını sormuştur⁹. Bir diğer tarih yazarı Evagrios'a göre Tiberios, ordunun yetersizliğinden dolayı esir düşebilecek kadar zor bir durumda kalmış, "Takdir-i İlahi tarafından Roma devletinin halefi olması için korunmuştu"¹⁰. Sonraki dönemlerin önemli kronik yazarı Theophanes'e göre de Doğu Roma birlikleri Avarlarla ciddi bir çarpışma yaşamış ve ani bir hücum gerçekleştirdikten sonra yenilgi yaşamış, ağır kayıplar vermiştir¹¹. Öyle görünüyor ki, bir ya da iki kere gerçekleştiği muhtemel bu savaş sürecinde ilk başta elde edilen galibiyet bir süre sonra mağlubiyete dönüşmüştür. Ardından 572- 573 yılında Tiberios tarafından bir barış anlaşması yapıldı ve imparatora bildirildi. Anlaşma imparatorluk için Balkanlarda bir rahatlamaya sebep olsa da Göktürklerle kurulan ilişkilerin bozulması anlamına geliyordu¹².

Menandros'un aktardıklarına göre, iki devlet arasında yapılan anlaşma sonrasında Avar elçileri, değerli eşyalar ve hediyeler olarak yola çıktılar. Ancak yolculuk sırasında haydutların saldırısına uğradılar; atları ve gümüşleri dahil olmak üzere eşyalarını çaldırdılar. Bunun üzerine Avar heyeti Tiberios'a ulaşarak haydutların yakalanması ve mallarının iade edilmesini istedi.

8 Ioannes Biclarensis, *John of Biclair and His Chronicle*, çev. Joan Rowe Ferry, Rice Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Houston 1990, s. 71.

9 Menandros, *History*, s. 148- 149.

10 Evagrius Scholasticus, *The Ecclesiastical History of Evagrius Scholasticus*, çev. Michael Whitty, Liverpool University Press, Liverpool 2000, s. 270.

11 Theophanes, *Chronicle*, s. 365.

12 Tiberios'un Avarlarla olan savaşı ve sonrasında yapılan barış hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Menandros, *History*, s. 150, 151; Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu*, s. 604; Pohl, *The Avars*, s. 76- 77, 79; Kardaras, *Byzantium and The Avars*, s. 33. II. Iustinos döneminde temelleri atılan Doğu Roma- Göktürk ilişkileri hem ipek ticareti meselesi hem de Sâsânîlerle mücadele konusunda imparatorluk için çok önemliydi. Ancak Göktürklerin düşmanı olan Avarlar ile yapılan bu anlaşma çok kısa bir süre sonra Göktürklerin tepkisi ile karşılaştı ve iki devletin kurduğu ittifakın bozulmasının nedenlerinden biri oldu. Konu ile ilgili olarak bkz: Menandros, *History*, s. 170- 179; Wilhelm Heyd, *Yakın- Doğu Ticaret Tarihi*, çev. Enver Ziya Karal, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s. 14- 19; Ali Ahmetbeyoğlu, *Sorularla Eski Türk Tarihi*, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2015, s. 79- 82; Birsel Küçükspahioğlu, "Bizans İmparatorluğu Tarihine Genel Bir Bakış", *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni- Antikçağ Yunan Düşüncesi, Ortaçağ Düşüncesi*, İnsan Yayınları, (İstanbul 2015), s. 528; Gülseren Ceceli Dursun, "İran'da İpek Yolu ve Türkmenler", *İpek Yolu*, (İstanbul 2015), s. 349; Mark Whittow, "Byzantium's Eurasian Policy in the Age of the Turk Empire", *Empires And Exchanges in Eurasian Late Antiquity*, Cambridge University Press, (Cambridge 2018), s. 272.

O da hemen harekete geçerek askerlerini sevk etti. Haydutlar yakalandı ve çaldıkları heyete geri verildi. Bu veriler, o dönemde Balkan coğrafyasındaki haydutluk faaliyetleri hakkında bilgi sunması açısından dikkat çekicidir¹³.

Avarlar ile ilişkiler bu şekilde devam ederken, imparatorluk başta Sâsânîlerle başlayan savaş olmak üzere büyük problemlerle uğraşmaktaydı. Doğudaki savaşta yenilgiler başladı; bazı kentler yağmalandı. Bu haberleri alan İmparator II. Iustinos akıl sağlığını kaybetti ve psikolojik rahatsızlığının yanı sıra fiziki olarak da hastalandı. İmparatoriçe Sophia ve bazı senatörler ilk önce durumu idare etmeye çalışsa da yönetime güvenilir bir devlet adamını ortak etmeye karar verdiler. Bu kişi, *comes excubitorum* makamındaki Tiberios'tu. II. Iustinos'un onayı alındıktan sonra, 7 Aralık 574 tarihinde, *caesar* unvanı ve *Konstantinos* ismini alarak Doğu Roma İmparatorluğu yönetimine geldi¹⁴. Devletin bu dönemdeki öncelikli meselesi Sâsânîlerdi ve bütün odak noktasını bu konuya yönlendirdi. Özellikle askeri, lojistik ve ekonomik kaynaklar doğudaki savaşa yönelik olarak tercih edildi. Balkanlar ve Avarlarla olan durum ise sakindi. Bu şekilde yönetimde bulunan Tiberios Konstantinos, II. Iustinos'un ölümünden sonra 26 Eylül 578 tarihinde *augustus* olarak tahta çıktı¹⁵. Yönetim anlayışını benzer çizgide devam ettirdi. Bunun yanında Balkanlar için yeni bir gelişme bu dönemde başladı. Bu bölgedeki birçok şeyi değiştirmeye başlayan ve imparatorluğun Avarlarla olan ilişkilerini de etkileyecek kadar önemli olan Slav istilalarıydı.

Kuzeydoğu Avrupa bölgesinde geniş bir alanda yaşadıkları bilinen Slavlar, daha sonra güneye yönelmiş, VI. yüzyılda birkaç defa Doğu Roma sınırlarında görülmüşlerdir. Birlik halinde olmayan birçok kabileden oluştukları bilinmektedir. Avarların bölgeye gelmesinden sonra bir kısmı, onların hakimiyetine girmiş, diğerleri ise coğrafi ve ekonomik sebeplerin de etkisi ile göç hareketine başlamıştır. Bu kapsamlı hareket, dönemin kaynaklarında ifade edildiği üzere Tiberios Konstantinos'un *caesar* olarak hükümdarlığının dördüncü yılında, 578 yılında ya da *augustus* olarak hükümdarlığının üçüncü yılında, 581 yılında gerçekleşmiştir. Bu olay, IV. yüzyıl sonları ve V. yüzyıldaki Germen istilasına benzemektedir. Sadece yağma amaçlı olmamış aynı zamanda bölgede Slav yerleşimleri oluşmaya başlamıştır. Bütün Balkanlar bu istiladan etkilenmiştir. Bölgeye giren Slav unsurları hakkında 100. 000 gibi abartılı rakamlar-

13 Menandros, *History*, s. 150- 151; Pohl, *The Avars*, s. 78.

14 Ioannes, *History*, s. 173- 175; Theophanes, *Chronicle*, s. 368- 369; Evagrius, *History*, s. 270, 272; Gregorius Turonensis, *Gregory of Tours- The History of The Franks*, çev. Lewis Thorpe, Penguin Classics, London 1974, IV, 40, V; Edward Gibbon, *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, çev. Asım Baltacıgil, Meral Harzem, V, Indie Yayınları, İstanbul 2020, s. 28- 29; John Julius Norwich, *Bizans- Erken Dönem (MS 323- 802)*, çev. Hamide Koyukan, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2013, s. 222; Timothy E. Gregory, *Bizans Tarihi*, çev. Esra Ermert, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, s. 168; Pohl, *The Avars*, s. 77; Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu*, s. 594; Bury, *History of The Later Roman*, s. 77- 78; Jones, *Later Roman Empire*, s. 306; John Robert Martindale, "Tiberius Constantinus". *The Prosopography of Later Roman Empire*, III- B, 1325; Walter Emil Kaegi, "Tiberios I", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, III, 2083- 2084.

15 Ioannes, *History*, s. 178; Theophanes, *Chronicle*, s. 369- 370; Menandros, *History*, s. 190, 191; Evagrius, *History*, s. 281; Gregorius, *History*, V, 30; Ioannes, *Chronicle*, s. 81; Jones, *Later Roman Empire*, s. 306; Norwich, *Bizans*, s. 222; Kaegi, "Tiberios I", 2084; Martindale, "Tiberius Constantinus", s. 1325.

dan bahsedilmektedir. Bu sayılar tam olarak gerçeği yansıtmasa da bu hareketin yoğunluğu hakkında önemli bir veri sunmaktadır¹⁶.

Askeri ve ekonomik yetersizlikler gibi etkenlerden ötürü İmparator Tiberios Konstantinos'un bu gelişme karşısında çaresiz kaldığı ifade edilmektedir. İstilacılara karşı direnç gösterecek gücü bulunmayan imparator, çareyi Bayan Kağan'dan yardım istemekte buldu. Gönderdiği elçi ile onu ikna etti. Kağan'ın bu ittifakı onaylamasının kendisine göre sebepleri vardı. Bazı Slav kabileleri ile düşmanlığı mevcuttu ve Slavların elde etmekte olduğu ganimet de çekici geliyordu. Hemen akabinde Avarlar, Bizanslı komutan Ioannes'in gözetiminde imparatorluk topraklarına girerek Slavlara saldırı başlattılar. Menandros'un aktardığına göre, Slavlar yenilgiye uğradılar ve ormanlık bölgelere kaçtılar. Birçok Slav köyü yakıldı. Tiberios Konstantinos'un uyguladığı bu politika, görünüşe göre başarılı olmuştu ve istilanın yavaşlamasını sağlamıştı¹⁷.

Dönemin tarih yazarı Menandros, eserinde Slav istilasına kadar Avarların imparatorluğa karşı barış odaklı bir politika seyttiklerini, istila sonrası Slavlara saldırı amaçlı harekete geçtiklerini belirtmiştir. Kronik yazarı Bicláro'lu Ioannes ise Avar saldırılarının 576 yılında kıyı şeridini etkileyecek biçimde gerçekleştiğini ifade etmiştir. Slavların saldırılarını ise 577 yılına tarihlendirmiş, Trakya'ya ilerleyerek Uzun Sur'a kadar geldiklerini, başkent Konstantinopolis'e (İstanbul) yaklaştıklarını aktarmıştır. 579 yılında Yunanistan'a, 581 yılında İlyricum ve Trakya'ya yöneldiklerini söylemiştir. Bu veriler, büyük ihtimalle Slavların imparatorluğa, Avarların ise Slavlara olan saldırılarını açıklamaktadır¹⁸.

Avarların Sirmium'u Ele Geçirmesi

Kısa süre sonra imparatorluk için Balkanlar özelinde bir olağanüstü durum daha yaşandı. Kurulan ittifaka ve aldığı haraca rağmen Avar Kağanlığı politika değiştirdi ve Sirmium kentini hedef aldı. Bunun nedeni, aslında Gepidlerin Avarlar ve Lombardlar tarafından yok edilmesi sürecinde Doğu Roma'nın kenti tekrar alması olarak görülmektedir. Dolayısıyla Avarlar kent üzerinde hak iddia etmiş, imparatorluk ise çok uzun zamandan beri şehrin ona ait olmasından

16 Ephesos'lu Ioannes, Menandros ve Bicláro'lu Ioannes Slav istilası hakkında bilgiler veren kaynaklardır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Ioannes, *History*, s. 432- 433; Menandros, *History*, s. 190- 193; Ioannes, *Chronicle*, s. 81; Florin Curta, *Slavs in the Making History, Linguistics and Archaeology in Eastern Europe (ca. 500- ca. 700)*, Routledge, London 2021, s. 24, 28, 47, 50, 70; Bury, *History of The Later Roman*, s. 114; Jones, *Later Roman Empire*, s. 307; Pohl, *The Avars*, s. 80- 81; Kardaras, *Byzantium and The Avars*, s. 38; Liebeschuetz, *East and West*, s. 432, 436- 442; Fine, *Early Medieval Balkans*, s. 25- 29.

17 Avarların askeri organizasyonun, hiyerarşisinin iyi olması, Slavların ise bu seviyede olmaması bu durumu açıklamakta, Slavların Avarların karşısına çıkmaya cesaret bulmadığı ifadesi kaynakta geçmektedir. Menandros, *History*, s. 192- 195; Kardaras, *Byzantium and The Avars*, s.38- 40; Pohl, *The Avars*, s. 81; Liebeschuetz, *East and West*, s. 442.

18 Menandros bu konuda Bayan Kagan hakkında: "O, o zamanlar Romalılara düşman değildi ve aslında Tiberios'un hükümdarlığının başlangıcından itibaren bizim devletimizle dost olmak istemişti" ifadesini kullanmıştır. Öte yandan Bicláro'lu Ioannes'in, Konstantinopolis'i "regia urbs", "hükümdarlık şehri, royal city" olarak tanımlaması İstanbul Tarihi ve kentin bu dönemdeki izlenimi hakkında kıymetli bir bilgidir. Menandros, *History*, s. 192, 193; Ioannes, *Chronicle*, s. 81, 82, 85, 88.

dolayı, meşru olarak kendi toprağını geri aldığını düşünmüştür. Ayrıca Doğu Roma'ya destek olarak Slavlara yapılan müdahale sırasında, bölgenin ve kentin durumunun Avarlar açısından daha net bir şekilde anlaşılma ihtimali de göz önüne alınmalıdır. Bu nedente iki devlet arasındaki sorun Sirmium kenti özelinde oluşmuştur. Birçok açıdan imparatorluk için önemli bir merkez ve sınır karakolu vaziyetinde olan Sirmium, Avarlar için ise Tuna Nehri güneyine geçebilmek için bir kapı, bir hareket noktası olarak kendisini göstermiştir¹⁹.

Avarlar ilk olarak, Sirmium ve Signidurum (Belgrad) arasındaki bölgeye yöneldiler ve Sava Nehri üzerine köprü inşa etme faaliyetine başladılar. İki kentte de şaşkınlık yaratan bu gelişme karşısında Signidunum'daki komutan Sethus, Bayan'a elçi gönderdi. Bu kişi, imparatora bilgi verilmeden neden köprü yapıldığını sorduğunda, Kagan bunu Slavlara saldırmak için yaptırdığını söyledi. Fakat hem elçi hem de Sethus buna inanmamıştı ve onun yemin etmesini talep ettiler. Kaynağın aktardığına göre Bayan, kılıcının üzerine yemin etti ve Avarlar yeminlerini bozarlarsa "*Cennetin üstündeki Tanrı onlara (Avarlara) ateş göndersin, dağlar ve ormanlar üstlerine düşsün ve Sava nehri yatağından taşsın ve onları boğsun*" dedi. Ardından "*Şimdi de Roma yemini etmek istiyorum*" dedi. Signidunum psikoposu kutsal kitapları ona sundu. Kağan tahtından kalkarak saygı ile onları alıp Hristiyan inancına göre de yemin etti. Sonrasında Avar elçilerinin imparatora gönderilmelerine karar verildi. Avarlar ise vakit kazanarak faaliyetlerine devam ettiler²⁰.

Elçiler İmparator Tiberios Konstantinos'un huzuruna çıktıklarında, imparatorlukla dost olduklarını ve Slavlara saldırmak için köprü inşa ettiklerini, ayrıca geçiş için imparatorun gemi desteği istediklerini belirttiler. Bu imparator için de inandırıcı gelmemişti; Sirmium kentinin hedef olduğunu tahmin etmişti. Fakat durum ciddiye. Hem kent içinde yeterli erzak ve asker yoktu hem de bölgede destek amaçlı yeterli birlik yoktu. İmparatorun dikkatli olması ve doğru bir karar alması gerekiyordu²¹.

Onlara inanmış gibi görüntü sergileyen imparator, Slavlara saldırmalarını memnuniyetle karşıladı. Fakat bu girişim için uygun bir zaman olmadığını, Göktürklerin Cherson'da kamp kurduklarını ve Avarlara saldıracaklarını söyledi. Göktürklerin Avarlar hakkında bilgi sahibi olduklarını belirterek onların niyetleri ve hareketlerini Bayan'a haber edeceğini ifade etti. Bu açıklama da Avar elçisine inandırıcı gelmemişti ve görüşme sonuçsuz kaldı. Elçi geri dönüş yolunda Slavlar tarafından öldürüldü²².

Ardından bir başka Avar elçisi Solakh başkente geldi ve imparatorla görüştü. Sava Nehri üzerine köprü yapıldığını, imparatorluğun bu konuda çaresiz olduğunu, Sirmium'un ve ordunun durumunu bildiklerini ve Avarları durduramayacaklarını söyledi. Kendilerine ait olması gereken kentin boşaltılarak teslim edilmesini talep etti. Ek olarak "*Eğer barış istiyorsanız Sirmium'u*

19 Sirmium kenti hakkında: Alexander Kazhdan, "Sirmium", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, III, 1906.

20 Menandros, *History*, s. 216- 223; Pohl, *The Avars*, s. 83- 85.

21 Menandros, *History*, s. 222, 223.

22 Menandros, *History*, s. 222- 225.

verin, böylece sizin rızanızla yaşayacağız; eğer vermezseniz, rızanız olmadan biz alacağız ve düşmanınız olacağız” dedi. Savaş ilanı anlamına gelen görüşme sırasında Solakh, imparatorun barış döneminde kenti koruyacak duvarlar yaptıramadığını söyleyecek kadar ileri giden bir hitabetle konuşmasını sonlandırdı²³. Bir önceki elçinin öldürülmesi, Kağan’a ulaşamaması ve bölgedeki gelişmelerin Avarların lehine devam etmesinden dolayı Solakh’ın konuşmasının bu şekilde gerçekleşmiş olması muhtemeldir.

Bu savaş ilanı, görüşmede bulunan yöneticileri şaşırttı; imparatoru ise hem öfke hem de üzüntü içerisinde bıraktı. Yine de soğukkanlı bir şekilde, uygun cümlelerle elçiye şu cevabı verdi:

“Kağan’ın, bilgeliği ile ya da birliklerinin gücü veya cesareti ile değil, barış anlaşmasını ve adı üzerine yemin ettiği Tanrı’yı küçümseyerek bizi kuşattığı herkes için açık ve nettir. Ama bence ihaneti ona daha fazla fayda sağlamayacak. Sirmium kentini kendi isteğimle teslim etmektense iki kızımdan birini onunla nişanlamayı tercih ederim. Orayı zorla alsa bile, onun bu kadar aşığıladığı Tanrı’nın intikamını beklerken ben, Roma devletinin tek parçasını terk etmeye asla razı olmayacağım.” Elçinin huzurundan ayrılmasından sonra imparator, Menandros’un belirttiği üzere, kentin savunulması için hazırlıklar yapılmasını emretti. Bölgede ordu olmasından dolayı, yardım için Illyricum ve Dalmatia’da birliklerin komutanlarına ve liderlerine haber gönderildi²⁴. Ephesos’lu Ioannes’in aktardıklarına göre ise imparator, Avarları oyalar-ken, Lombardlar ve diğer kavimlerle temas kurmaya çalıştı. Adı Narses olan bir saray görevlisi hızlı bir şekilde Lombardlardan destek almak üzere bol miktarda altın ve değerli eşya ile birlikte deniz yolculuğuna çıktı. Fakat yazarın da ifadesi ile *“Pontos’un (Karadeniz’in) tehlikeli sularında”* altın yüklü gemi batınca, Narses Tuna Nehri ağzında demir atmak zorunda kaldı. Burada çok öfkeleniği için rahatsızlandı ve ani bir şekilde öldü. Böylece yapılmak istenen ittifak girişimi sonuçsuz kaldı²⁵.

İmparatorluk tarafında bunlar yaşanırken, Sirmium Avarlar tarafından abluka altına alınmıştı. Ardından kent yöneticisi Theognis, Bayan Kağan ile görüşme kararı aldı. Kaynağın verdiği bilgiye göre, Bayan atından inmiş, çadıra benzer şekilde çekilmiş olan iki örtünün altındaki tahtına oturmuş ve etrafına kalkanları ile duran askerleri dizilmişti. Theognis’i huzuruna kabul etti ve kentin teslim edilmesini ilettili. Buna kimsenin engel olamayacağını ve kıtlık ihtimalini de hatırlattı. Nihayetinde bu görüşmeden de bir sonuç alınamadı²⁶.

Bütün bunların ardından Avarların kente saldırıları başladı. Kuşatma şiddetlenirken, Dalmatia’dan gelen Doğu Roma kuvvetleri Sirmium’un batısındaki köprüden geçemedi. Sava Nehri artık Avarların kontrolündeydi. Ayrıca Apsikh komutasındaki Avar birlikleri rakiplerini zorluyordu. Doğu Romalılar ve Avarlar arasında yapılan savaşlar üç gün sürdü; ancak bir sonuç alınamadı. Uzun zamandır kuşatma altında olan Sirmium’da ise kıtlık başladı. Kaynakların

23 Ioannes, *History*, s. 442; Menandros, *History*, s. 224- 227; Pohl, *The Avars*, s. 85.

24 Menandros, *History*, s. 226, 227;

25 Ioannes, *History*, s. 442- 444.

26 Menandros, *History*, s. 238, 239.

aktardığına göre hem halk hem de askerler zor durumda kalmıştı. Sığır gibi hayvanlar tüketildikten sonra kedilerle beslenecek kadar durum ciddilemişti. Halk komutanları suçlarken komutanlar asker yetersizliğinden çaresiz kalmışlardı. Bunları öğrenen İmparator Tiberios Konstantinos, halkın ve garnizonun daha fazla acı çekmemesi ve esir düşmemesi için haber yolladı. Bazı eşyaları ile halkın tahliye edilmesi şartı ile kenti teslim edeceklerini bildirdi. Avar Kağanı bunu kabul etti ve bir anlaşma yapıldı. Halk tahliye edilirken, imparatorluk Avarlara her yıl 80. 000 nomismata ödemeyi kabul etti. Bu işlemler, Ephesos’lu Ioannes’in eserinde Praetorian Muhafızı Callistrus tarafından, Menandros’un eserinde ise Theognis tarafından gerçekleştirildi²⁷. Böylece Doğu Roma İmparatorluğu için Balkanlarda önemli bir yer olan Sirmium Avarlar tarafından 582 yılında ele geçirilmiş oldu. Avar birlikleri kente girdiklerinde durumun kötü olduğunu gördüler. Halka ekmek ve şarap dağıtıldı ve merhamet gösterildi. Halkın bir kısmı tahliye olurken kötü şartlara dayanamayanlar öldüler. Bir sene sonra ise kentte yangın çıktı. Ancak bunlara rağmen burası, Avarlar için önemini yitirmedi²⁸.

Sonuç

Tiberios Konstantinos hem devletin şartları gereği hem de kendi tecrübesine dayanarak Balkanlarda diplomasi odaklı bir politika sergilemiştir. Ancak yetersiz kaldığı ve Bayan’ın politikasını öngöremediği düşünülmektedir. Burada birkaç etken öne çıkmaktadır. Öncelikle, Doğu Roma dünyası için Tuna Nehri sınırında en çok istenmeyen durum, tek bir gücün bütün kavimlere hükmetmesi ve birleştirerek imparatorluk aleyhine büyümesidir. VI. yüzyılın ikinci yarısında Avarlar bunu başarmış ve yegâne güç olmuşlardır. Ayrıca o dönemde iklim şartlarındaki değişiklik de Avarların bölgeye gelmeleri ve güçlenmelerinde etkili olmuştur. Üstelik, imparatorluğun bütün imkanlarının doğudaki savaşa aktarıldığı, Slavların Balkanları istila etmeye başladığı, Lombardların ise İtalya’ya yayıldıkları bir dönemde Avarların avantajlı durumda olduğu da görülmelidir. Öyle ki, Slavların kalabalık bir şekilde Balkanlara girmesi karşısında imparator, bizzat müdahale edecek imkanı bulamamıştır. Bütün bunlara ek olarak Hristiyan literatüründe yer alan Magog yani Ye’cüc ve Me’cüc’ün bozkır kavimlerini betimlemek için kullanılması da Avarların imparatorluk halkı üzerindeki etkisini özetlemede küçük ama dikkat çekici bir unsurdur. Neticede, I. Iustinianos döneminde ihmal edilen, diplomasi ve haraç ile idare edilen, II. Iustinos döneminde ise güvenliği düşünülmeden savaşa sürüklenen bölge için Tiberios Konstantinos savaş yolunu tercih etmemiştir. Daha önce belirtilen etkenlerden dolayı, geleneksel Bizans diplomasisi olarak tanımlanabilen yöntem ile önce başarılı olmuş, Avarlarla barışı devam ettirmiş ve onların desteği ile Slavları durdurabilmiştir. Ancak sonra-

27 Ioannes, *History*, s. 444; Menandros, *History*, s. 240- 241.

28 Menandros, *History*, s. 238- 243; Ioannes, *History*, s. 444- 445; Theophanes, *Chronicle*, s. 374. Dönemin tarih yazarlarından Evagrius, Sirmium’un düşüşünü daha erken bir döneme tarihler ve Tiberios Konstantinos’un *caesar* olduğu dönemi anlatırken kısa bir şekilde açıklar. Evagrius, *History*, s. 272. Ayrıntılı bilgi için bkz: Bury, *History of The Later Roman*, s. 117- 118; Jones, *Later Roman Empire*, s. 307; Ostrogorsky, *Bizans Devleti*, s. 74- 75; Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu*, s. 604; Pohl, *The Avars*, s. 75, 87, 88; Liebeschuetz, *East and West*, s. 442- 443; Fine, *Early Medieval Balkans*, s. 30; Küçüksipahioğlu, “Bizans İmparatorluğu”, s. 530.

sında Avar baskısına ve ölümünden kısa bir süre önce gerçekleşen Sirmium'un kaybına engel olamamıştır²⁹. Bu kayıpla birlikte Tuna Nehri sınır hattı bozulmuş, bölgenin güvenliği sarsılmıştır. Ayrıca bu olay, Avarların gücünü ve Balkanlardaki etkisini ilerleyen yıllarda, sonraki imparatorların dönemlerinde daha net bir şekilde gösterecektir. Tiberios Konstantinos'tan sonra tahta çıkarak Avarlar ve Slavlarla da uzun süre mücadele eden Mavrikios'un hükümdarlığını, 602 yılında sona erdiren olaylar zinciri Balkanlarda başlamış, Phokas döneminde (602- 610) yüksek miktarda ödemeler yapılarak bölgede güvenlik sağlanmaya çalışılmıştır. Herakleios döneminde (610- 641) ise bu, çok daha zor bir meseleye dönüşmüş, Avarlar imparatorluk başkentini kuşatacak kadar ciddi bir tehdit oluşturmuşlardır³⁰.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: M.U., G.A.N.; Veri Toplama: M.U., G.A.N.; Veri Analizi /Yorumlama: M.U., G.A.N.; Yazı Taslağı: M.U., G.A.N.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: M.U., G.A.N.; Son Onay ve Sorumluluk: M.U., G.A.N.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Author Contributions: Conception/Design of study: M.U., G.A.N.; Data Acquisition: M.U., G.A.N.; Data Analysis/ Interpretation: M.U., G.A.N.; Drafting Manuscript: M.U., G.A.N.; Critical Revision of Manuscript: M.U., G.A.N.; Final Approval and Accountability: M.U., G.A.N.

Bibliyografya/Bibliography

Ahmetbeyoğlu, Ali, *Sorularla Eski Türk Tarihi*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2015.

Brown, Peter, *Geç Antikçağ Dünyası*, çev. Turhan Kaçar, İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.

Bury, John Bagnell, *A History of the Later Roman Empire- From Arcadius to Irene*, London: Macmillan and Co, 1889.

Bury, John Bagnell, *Barbarların Avrupa'yı İstilas*, çev. İslam Kavas, Yusuf Akbaba, İstanbul: Kronik Yayınları, 2020.

Ceceli Dursun, Gülseren, "İran'da İpek Yolu ve Türkmenler", *İpek Yolu*, (İstanbul 2015), s. 349- 362.

Curta, Florin, *Slavs in the Making History, Linguistics and Archaeology in Eastern Europe (ca. 500- ca. 700)*, London: Routledge, 2021.

29 Brown, *Geç Antikçağ*, s. 179, 200, 213; Pohl, *The Avars*, s. 89; Ahmetbeyoğlu, *Eski Türk Tarihi*, s. 187- 188, 193- 197; Liebeschuetz, *East and West*, s. 429, 432, 444; Michael Maas, "How the Steppes Became Byzantine: Rome and the Eurasian Nomads in Historical Perspective", *Empires And Exchanges in Eurasian Late Antiquity*, Cambridge Uni. Press, 2018, s. 19, 30- 32; Johannes Preiser-Kapeller, "The Climate of the Khagan. Observations on Palaeoenvironmental Factors in the History of the Avars (6th-9th Century)", *Lebenswelten zwischen Archäologie und Geschichte- Festschrift für Falko Daim zu seinem 65. Geburtstag*, (Mainz 2018), s. 311- 324; Aleksander Sarantis, "East Roman Management of Barbarians Tribes in the Lower-Middle Danube Frontier Zones, AD 332-610", *GrenzÜbergänge: Forschungen zu Spätantike und Mittelalter*, Verlag Bernhard Albert Greiner, (Rahden 2017), s. 45- 46, 47, 51, 52.

30 Mavrikios, Phokas ve Herakleios dönemleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Norwich, *Bizans*, s. 224- 231, 235- 236, 240- 242; Ostrogorsky, *Bizans Devleti*, s. 74- 79, 86- 88, 95- 96; Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu*, s. 605- 621; Gregory, *Bizans*, s. 168- 179.

- Demirkent, Işın, "14. Yüzyıla kadar Balkanlarda Bizans Hakimiyeti", *Bizans Tarihi Yazıları*, İstanbul: Dünya Yayınları, 2005, s. 17- 30.
- Demirkent, Işın, "Bizans", *TDV İslam Ansiklopedisi*, VI.
- Evagrius Scholasticus, *The Ecclesiastical History of Evagrius Scholasticus*, çev. Michael Whitby, Liverpool University Press, Liverpool 2000.
- Evans, James Allan Stewart, *The Age of Justinian- The Circumstances of Imperial Power*, London: Routledge, 2000.
- Fine Jr, John Van Antwerp, *Early Medieval Balkans- A Critical Survey from the Sixth to the Late Twelfth Century*, Ann Arbor: University of Michigan Press, 1991.
- Gibbon, Edward, *Roma İmparatorluğu'nun Gerileyiş ve Çöküş Tarihi*, çev. Asım Baltacıgil, Meral Harzem, V, İstanbul: Indie Yayınları, 2020.
- Gregorius Turonensis, *Gregory of Tours- The History of The Franks*, çev. Lewis Thorpe, Penguin Classics, London 1974.
- Gregory, Timothy E., *Bizans Tarihi*, çev. Esra Ermert, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2019.
- Haldon, John, *Bizans Tarihi Atlası*, çev. Ali Özdamar, İstanbul: Alfa Tarih Yayınları, 2017.
- Heršak, Emil, "Avarlar: Etnik Yaradılış ve Tarihlerine Bir Bakış", *Türkler Ansiklopedisi*, II, s. 641- 657.
- Heyd, Wilhelm, *Yakın- Doğu Ticaret Tarihi*, çev. Enver Ziya Karal, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000.
- Ioannes Ephesi, *The Third Part of the Ecclesiastical History of John Bishop of Ephesus*, çev. R. Payne Smith, III, Oxford University Press, Oxford 1860.
- Jones, Arnold Hugh Martin, *Later Roman Empire- 284- 602*, Oxford: Basil Blackwell, 1964.
- Kaegi, Walter Emil, "Tiberios I", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, III.
- Kaegi, Walter Emil, Kazhdan, Alexander, "Baian", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, I.
- Kaegi, Walter Emil, Kazhdan, Alexander, Cutler, Anthony, "Justinian I", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, II.
- Kardaras, Georgios, *Byzantium and The Avars 6th-9th Century AD: Political, Diplomatic and Cultural Relations*, Leiden-Boston: Brill, 2018.
- Kazhdan, Alexander, "Sirmium", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, III.
- Kurat, Akdes Nimet, *IV- XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2019.
- Küçükspahioğlu Birsel, "Bizans İmparatoru Iustinianos Döneminde (527-565) İstanbul", *Tarih İçinde İstanbul Uluslararası Sempozyumu*, 11-17 Aralık 2010, Bildiriler, İstanbul 2011, s. 157-167.
- Küçükspahioğlu Birsel, "Ankhalos Savaşı'nın Sonuna Kadar Bizans-Bulgar İlişkileri", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, XIV, (İstanbul 2009), s. 209- 226.
- Küçükspahioğlu Birsel, "Bizans İmparatorluğu Tarihine Genel Bir Bakış", *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni- Antikçağ Yunan Düşüncesi, Ortaçağ Düşüncesi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2015, s. 525- 553.
- Leeper, Allen, "Germans, Avars and Slavs", *The Slavonic and East European Review*, XII/ 34, (1933), s. 117- 132.
- Liebeschuetz, Wolf, *East and West in Late Antiquity*, Leiden: Brill, 2015.
- Maas, Michael, "How the Steppes Became Byzantine: Rome and the Eurasian Nomads in Historical Perspective", *Empires And Exchanges in Eurasian Late Antiquity*, Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 19- 34.
- Mango, Cyril, *Bizans- Yeni Roma İmparatorluğu*, çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018.
- Martindale, John Robert, "Tiberius Constantinus". *The Prosopography of Later Roman Empire*, III- B.

- Menandros Protiktor, *The History of Menander the Guardsman*, çev. Roger C. Blockley, Francis Cairns Publications, Liverpool 1985.
- Mitchell, Stephen, *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi- M.S. 284-641*, çev. Turhan Kaçar, Ankara: Tarih Kurumu Yayınları, 2016.
- Norwich, John Julius, *Bizans- Erken Dönem (MS 323- 802)*, çev. Hamide Koyukan, İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2013.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2015.
- Pohl, Walter, *The Avars- A Steppe Empire in Central Europe 567- 822*, Ithaka: Cornell University Press, 2018.
- Preiser-Kapeller, Johannes, "The Climate of the Khagan. Observations on Palaeoenvironmental Factors in the History of the Avars (6th-9th Century)", *Lebenswelten zwischen Archäologie und Geschichte- Festschrift für Falko Daim zu seinem 65. Geburtstag*, (Mainz 2018), s. 311- 324.
- Sarantis, Aleksander, "East Roman Management of Barbarians Tribes in the Lower-Middle Danube Frontier Zones, AD 332-610", *GrenzÜbergänge: Forschungen zu Spätantike und Mittelalter*, Verlag Bernhard Albert Greiner, (Rahden 2017), s. 41- 66.
- Theophanes Homologetes, *The Chronicle of Theophanes Confessor-Byzantine and Near Eastern History AD 284-813*, çev. Cyril Mango, Roger Scott, Clarendon Press, Oxford 1997.
- Whittow, Mark, "Byzantium's Eurasian Policy in the Age of the Turk Empire", *Empires And Exchanges in Eurasian Late Antiquity*, Cambridge: Cambridge University Press, 2018, s. 271- 286.

